

Encara un altre testimoni que acredita *naufragare* com a base de *navrer* és la presència de la forma *naufre* 'ferir', que és bastant usual en textos francesos medievals i sobretot en els d'Anglaterra (sis exs. en God.).

Els pocs problemes que presenta aquest ètmon són d'ordre formal i no insuperables. Per a evitar la dificultat d'una reducció de NAUFR- > *nafr*, el DECH, d'acord amb una suggerència de Jud, i Alessio (RLiR xvii, 190-1), parteixen de la forma refeta *NAVIFRAGARE (fet damunt NAVIFRAGUS, que fou usat per Virgili),¹⁴ admetent una reducció de la síl·laba -vi- per haplogia (JCoromines) o de l'eliminació de la -i- per síncope (Alessio), que en un i altre cas s'hauria produït per l'efecte de les dues labials. La forma *nafre* del cast. ant. i aragonès es deuria, segons DECH, a un canvi de terminació en *nafragar*. La variant *nafrar* podia desenvolupar-se, segons C. Michaëlis (KJRPb. iv, 345-6), DECH i Alessio (RLiR xvii, 191) de les formes verbals amb accentuació esdrúixola, NAFRĀGAT > *nafra(a)*, NAFRAGO > *nafra(o)*.¹⁵ Notem que la var. *nafrar* al costat de *nafre* rebia reforçament de les parelles com *doblegar* i *doblar*, *desdentar* i *desdentegar*, *tosser* i *estossegar* etc. (cf. també l'occ. *ressà* 'asserrar' < *ressegar* RESECARE). La diferència en els resultats de -FR-, conservació d'una banda (cat., oc., arag. i gall.-port.) i sonorització d'altra (fr. i també en el parlar antic de Navarra on hem documentat *navargar*, que suposa evidentment una base *navragar*) es deuran a raons cronològiques: allí on la reducció de *NAVIFR- en *nafr*- fou tardana no va haver-hi sonorització. La conservació de -fr- en realitat podia obeir a influències cultes també, donat el cas que el mot hauria de pertànyer al llenguatge dels juristes com ho suggereix la seva aparició en els textos forals i jurídics amb freqüència. De fet, la var. *naufre* que s'ha usat en francès al costat de *nafrer* fou molt probablement deguda a la intervenció culta que identificava *nafrer* amb *naufragare*.¹⁶

DERIV.: *Nafra* 'ferida, plaga, úlcera' (documentat des del S. XIII; veg. en el cos de l'article); notem també *nafra menjador*, la que destrueix la carn que la volta (DAg.); en Llull, *Blanquerua* I, 112-113, hi ha una referència a aquest tipus de *nafra*. *Nafrement* 'acció de nafrar, ferir' (Llull, *Contempl.*, cap. 340); 'dany, perjudici': «Axí, emperò, que ell sens don e *naframent* de les coses» (*Costums de Tortosa*, DAg.); 'perjudici, violació, infracció': «sens emperò infracció, lesió e *naframent* dels privilegis» (1397, *Ardits* I, 63); un altre exemple de 1367: «sens trencament nel *naframent* del dit privilegi» (Alart, *InoLC*); Llull també ha usat *naframent* en el sentit de 'percussió': «Lo *naframent* qui és fet en l'aer» (*Doct. Puer.*, p. 225). *Nafrador* [1244, «prometem... per bona fe que no retembam en re dels nostre homejer ni *nafrador*» (Pujol, *Docs. Seu d'Urgell*, § 9); un altre exemple del S. xv en *AlcM*].

¹ Actualment són corrents a Mall. *tocar la nafra a algú* 'ferir-lo en els seus sentiments', *refrescar les nafres a algú* 'renovar-li les penes'; *AlcM* reporta a més de València, *agradar-li a algú que li mirin les*

nafrer, que li tinguin *miraments*. — ² Notem: «Un rocí de dinou anys, / de cap a peus una *nafra*» (cançó popular del S. XVIII, en Milà, *Romllo.*, 510, recollit a la regió de Vall-Penedès); possiblement té aquest sentit en el següent exemple de 1303: «ni bestia *nafrada* ni embaussada» (*InoLC*). — ³ JCoromines va registrar *nafra* (de les bèsties) a Tor (Alt Pallars), 1931 i a Benasc, i aquesta frase a les Viles del Turbó (1965): «li queriba posar aquesta yerba a la *nafreta* de la mula». — ⁴ Els valencians avui solen mirar *nafra* i *nafrar* com a mots del Principat, però són corrents com a 'ferida' i 'ferir' en els seus clàssics (StVicentF, *Tirant* etc.), i apareix en JEsteve (1472) i també en algun text del S. XVIII: «y lo que pogueren traure en net, fonch, que eren sis [joves] *nafrats*» (Ll. Galiana, *Rond. de Rond.*, 1776, p. 75). ⁵ Ja en Llull, *Contemplació*; en el *Dietari* dels antics Consells de Barcelona, 1559, *les cinc nafres* designen les funcions que es feien en honor d'elles: «Aquest dia y hagué professó per les dites pregàries de pluja y aná a la sglésia del Spital y començaren *les 5 nafres*» (*Ardits* IV, 361); altre exemple de 1530 en ibid. III, 420. — ⁶ Meyer-Lübke fa constatar que l'aspecte fonètic no és molt clar, i expressa a més escrípsols geogràfics: segons ell tractant-se d'un mot mariner s'hauria d'originar en Portugal, i troba estrany com un terme nàutic es pogués conservar en francès; veg. DECH IV, 206a59ss. per al comentari de JCoromines contra aquests dubtes. — ⁷ D'una manera semblant, Winkler ja en 1913 (*ZRPb.* xxxvi, 524-6) havia fet aquesta divisió atribuïnt l'íbero-romànic *nafre* a NAUFRAGARE i el grup *navrer-nafrar* a *narwa*, i considerava els exemples antics de *naufregare* en texts llatins francesos una llatinització de *narwa*. — ⁸ Com han observat Jud i Spitzer (*WS* VI, 124) aquest grup germànic es conserva sense metàtesi en tots els exemples coneguts: SPARVARI > *épervier*, HARIWICUS > *Hervieu* etc.; d'altra banda, és veritat que JCorom. (DECH IV, 206a37ss.) ha indicat la possibilitat que el català *febrir* pugui ser una alteració del germànic FURBJAN, però observant que ni el vocalisme ni el consonantisme poden explicar-se sense postular una contaminació, segurament la d'(or)febreria; ell nota, a més, que en aquest cas totes les llengües romàniques conserven el grup (cf. fr. *fourbir* etc.). — ⁹ Jud anunciava allí un article en projecte sobre el tema. — ¹⁰ En un doc. català de 969-70 *naufragiu* es refereix a una calamitat causada per una inundació: «fuerunt ipsas cartas perditas in *naufragio* flumine Tete», Abadal, *Eixalada*, p. 139. — ¹¹ Citem de Niermeyer, *Mediae Latinitatis Lexicon Minus* (Leiden 1976), p. 715. — ¹² Citem de Priebisch, *ZRPb.* XIX, 14-17. — ¹³ Muñoz, *Colección de Fueros*, pàgina 470. — ¹⁴ Jud suposava un adjectiu francès **navre* «endommagé, blessé» < *NAVIFRAGUS com a intermediari a *navrer*; i C. Michaëlis en la seva primera nota (RL III, 175) partia d'un participi *NAFRACUS, admetent que aquest donaria *naufre* en francès antic i serviria de base a *nafrer* i *navrer*;